

M.A. Wes: *Gustave Flaubert en zijn Salammbô: meer dan historisch*. Ambo, Baarn, 1993.

Op 1 oktober 1856 vond Gustave Flauberts ontmaagding als schrijver plaats door de verschijning van de eerste aflevering van *Madame Bovary* in *Revue de Paris*. Dezelfde dag kreeg hij in zijn woonplaats Croisset, tegenwoordig een treurigstemmend industrieplaatsje in de buurt van Rouen, een brief van Elisa Schlésinger. Volgens de Groningse professor Oude Geschiedenis M.A. Wes hebben wij het aan deze brief te danken dat Flaubert in 1862 zijn barokke roman *Salammbô* publiceerde.

Flaubert had Elisa dertien jaar niet gezien. Hij ontmoette haar voor het eerst in 1836 in de kustplaats Trouville. Lopend langs de zee had de jonge Flaubert een rode badmantel, die door de golven verzwolgen dreigde te worden, wat verder op het strand gelegd. Toen hij daar later in het hotel voor bedankt werd, is het gebeurd. In zijn *Mémoires d'un fou*, geschreven twee jaar nadien, maar pas na zijn dood gepubliceerd: 'Zij keek me aan. Ik sloeg de ogen neer en bloosde. Wat een blik! Wat was ze mooi, die vrouw! Ik zie nog dat brandende oog onder een

zwarte wenkbrauw zich als een zon op mij richten.' Flaubert liep wat we kunnen noemen een fixatie op. Hij raakte niet verliefd, dat gebeurde pas schrijvende over haar. Elisa fungeerde als 'springplank naar de droom'. Die droom kwam Flaubert weer voor de geest door Elisa's brief. Hij raakte hierdoor zo geëmotioneerd dat hij zich begon voor te bereiden op een roman die de lezer 'een soort historische hasj' moest toedienen.

Salammbô is het relaas van de Carthaagse huurlingenoorlog die uitbrak na afloop van de Eerste Punische oorlog in 241 voor Christus. De belangrijkste intrige van het boek vormt de liefdesverhouding tussen de rebellenleider Mâtho en Salammbô, dochter van de Carthaagse veldheer Hamilcar. De gedrevenheid waarmee Mâtho Carthago wil veroveren, loopt synchroon met zijn passie voor Salammbô. Inderdaad, een historische hasj met hallucinerende gevolgen. Troepen brandende olifanten, soms met afgehouden slurf, gekruisigde leeuwen, duizenden lijken, moerassen van bloed en menselijke ingewanden, alles om de intense haat, die ook weer dekmantel voor allesverterende liefde is, tot kalmte te brengen.

Salammbô trouwt uiteindelijk met een rivaal. De strijd is verloren en als Mâtho zich in de speren van de vijand wil werpen, lukt dat niet. Hamilcar laat hem opbrengen naar Carthago om hem met veel vertoon te vermoorden. Salammbô sterft voordat zij zich aan haar nieuwe echtgenoot kan geven

door aanraking van een vergiftigde mantel. Deze keer geen gelukbrengende badmantel, maar eentje die heilig is.

Flaubert vond dat de schrijver in zijn werk aanwezig moet zijn zoals God in de schepping: Almachtig maar Onzichtbaar. Wes vermoedt dat Flaubert in 1856 zijn jeugdnotities is gaan herlezen en een hallucinerend verlangen naar Elisa heeft gevoeld. Op haar brieven reageerde hij nauwelijks, hij zocht haar nooit op en ontving haar maar één keer. Misschien gaf hij wel te véél om Elisa. Als zij in 1871 in Trouville is, nodigt zij haar jeugdvriend uit. 'Ik volg u niet naar het strand van Trouville, waar ik u heb leren kennen en waar, voor mij, altijd uw voetstappen in het zand staan afgedrukt.' Of Flaubert daar ook zijn ontmaagding als man had gesmaakt, weten we niet.

Hans Renders